ΙΕΡΑ ΣΥΝΑΞΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Σαμπεζύ, 21-28 Ἰανουαρίου 2016

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΚΩΛΥΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ

Ι. Ὁ Ὀρθόδοξος Γάμος

1. Ὁ θεσμός τῆς οἰκογενείας εὑρίσκεται σήμερον ὑπό τήν ἀπειλήν τῆς ἐκκοσμικεύσεως, ὡς ἐπίσης καί τοῦ ἠθικοῦ σχετικισμοῦ. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διδάσκει τήν ἱερότητα τοῦ γάμου ὡς μίαν θεμελιώδη καί ἀδιαμφισβήτητον διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐλευθέρα ἕνωσις μεταξύ ἀνδρός καί γυναικός εἶναι μία ἀπαραίτητος προϋπόθεσις.

2. Ὁ γάμος θεωρεῖται εἰς τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὡς ὁ ἀρχαιότερος θεσμός θείου δικαίου, διότι εἰσήχθη συγχρόνως πρός τήν δημιουργίαν τῶν πρώτων ἀνθρώπων, τοῦ Ἀδάμ καί τῆς Εὔας (Γεν. 2, 23). Ἡ ἕνωσις αὕτη συνεδέθη *ἀπ᾽ ἀρχῆς* ὄχι μόνον πρός τήν πνευματικήν κοινωνίαν τοῦ ζεύγους, τοῦ ἀνδρός καί τῆς γυναικός, ἀλλά καί πρός τήν δυνατότητα ἐξασφαλίσεως τῆς συνεχείας τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Οὕτως, ὁ γάμος ἀνδρός καί γυναικός εὐλογηθεῖς ἐν τῷ παραδείσῳ κατέστη ἕν ἱερόν μυστήριον, τό ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τήν Καινήν Διαθήκην, ὅτε ὁ Χριστός ἐτέλεσε τό «*πρῶτον σημεῖον*» διά τῆς μεταβολῆς τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον εἰς τόν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας γάμον, ἀποκαλύπτων οὕτω τήν δόξαν αὐτοῦ (Ἰω. 2, 11). Τό μυστήριον τοῦ ἀκαταλύτου δεσμοῦ μεταξύ ἀνδρός καί γυναικός εἶναι εἰκών τῆς ἑνώσεως Χριστοῦ καί Ἐκκλησίας (Ἐφ. 5, 32).

3. Ἡ χριστοκεντρική λοιπόν τυπολογία τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἐξηγεῖ τήν ὑπό τοῦ ἐπισκόπου ἤ πρεσβυτέρου εὐλογίαν τοῦ ἱεροῦ δεσμοῦ δι᾽ εἰδικῆς εὐχῆς (*ἱερολογίας*), διό καί ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος εἰς τήν πρός τόν Πολύκαρπον Σμύρνης Ἐπιστολήν αὐτοῦ ἐτόνιζεν, ὅτι οἱ προσερχόμενοι εἰς γάμου κοινωνίαν πρέπει ''*μετά γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τήν ἕνωσιν ποιεῖσθαι, ἵνα ὁ γάμος ᾖ κατά Κύριον καί μή κατ᾽ ἐπιθυμίαν (=ἀνθρωπίνην). Πάντα εἰς τιμήν Θεοῦ γινέσθω*" (V, 2). Οὕτω, τόσον ἡ ἱερότης τοῦ θεοσυστάτου δεσμοῦ, ὅσον καί τό ὑψηλόν πνευματικόν περιεχόμενον τῆς ἐγγάμου συζυγίας ἐξηγοῦν τήν ἀξίωσιν, ὥστε νά ἀναδειχθῇ ''*τίμιος ὁ γάμος καί ἡ κοίτη ἀμίαντος*" (Ἑβρ. 13, 4), διό καί ἀπεδοκιμάζετο οἱαδήτις προσβολή τῆς καθαρότητος αὐτοῦ (Ἐφεσ. 5, 2-5. Α' Θεσσ. 4, 4. Ἑβρ. 13, 4 κ.ἄ.).

4. Ἡ ἐν Χριστῷ ἕνωσις ἀνδρός καί γυναικός συνιστᾷ μίαν μικράν ἐκκλησίαν ἤ μίαν εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπό τήν ἔννοιαν αὐτήν, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς διακηρύσσει: «*Τίνες δέ οἱ τρεῖς ὑπάρχουσιν, ἐν ὀνόματι Χριστοῦ συναγόμενοι, παρ᾽ οἷς μέσος ἐστίν ὁ Κύριος. Ἢ οὐχί ἄνδρα καί γυναίκα καί τέκνον τούς τρεῖς λέγει; Ὅτι ἀνδρί γυνή διά Θεοῦ ἁρμόζεται*» (*Στρωματεῖς*, 3, 10. *PG* 8, 1169 B). Ἡ ἕνωσις ἀνδρός καί γυναικός διά τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ ὑψοῦται εἰς ὑψηλότερον βαθμόν, διότι ἡ κοινωνία

εἶναι ὑπεροχωτέρα τῆς ἀτομικῆς ὑπάρξεως, ἀφοῦ τούς εἰσάγει εἰς τήν τάξιν τῆς Βασιλείας τῆς παναγίας Τριάδος. Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διά τόν γάμον εἶναι ἡ πίστις εἰς τόν Ἰησοῦν Χριστόν, μία πίστις, τήν ὁποίαν ὀφείλουν νά ἀποδέχωνται ὁ νυμφίος καί ἡ νύμφη, ὁ ἀνήρ καί ἡ γυνή. Ἄλλωστε, τό θεμέλιον τῆς ἑνότητος τοῦ γάμου εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ ἑνότης, ἵνα, διά τῆς ὑπό τοῦ ἁγίου Πνεύματος εὐλογίας τῆς συζυγικῆς ἀγάπης, δυνηθῇ τό ζεῦγος νά ἀντανακλᾷ τήν ἀγάπην Χριστοῦ καί Ἐκκλησίας ὡς μυστηρίου τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τῆς αἰωνίου ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ.

5. Ἡ προστασία τῆς ἱερότητος τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ὑπῆρξε πάντοτε ἰδιαζόντως σημαντική διά τήν προστασίαν τῆς Οἰκογενείας, ἡ ὁποία ἀκτινοβολεῖ τήν κοινωνίαν τῶν συζευγνυμένων προσώπων τόσον εἰς τήν Ἐκκλησίαν, ὅσον καί εἰς τήν ὅλην Κοινωνίαν. Οὕτως, ἡ διά τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἐπιτυγχανομένη κοινωνία προσώπων λειτουργεῖ ὄχι ἁπλῶς ὡς μία συμβατική φυσική σχέσις, ἀλλά καί ὡς μία οὐσιαστική καί δημιουργική πνευματική δύναμις διά τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς Οἰκογενείας. Αὕτη βεβαιώνει τήν προστασίαν καί τήν παιδείαν τῶν τέκνων τόσον εἰς τήν πνευματικήν ἀποστολήν τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καί εἰς τήν λειτουργίαν τῆς κοινωνίας.

6. Ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετώπιζε πάντοτε μετά τῆς ἀναγκαίας αὐστηρότητος καί τῆς δεούσης ποιμαντικῆς εὐαισθησίας, κατά τό ὑπόδειγμα τῆς ἐπιεικείας τοῦ ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν Παύλου *(Ρωμ. 7, 2-3. Α' Κορ. 7, 12-15, 39 κ.ἄ.)*, τόσον τάς *θετικάς προϋποθέσεις* (διαφορά φύλου, νόμιμος ἡλικία κ.ἄ.), ὅσον καί τάς *ἀρνητικάς προϋποθέσεις* (συγγένεια ἐξ αἵματος καί ἐξ ἀγχιστείας, πνευματική συγγένεια, ὑπάρχων γάμος, ἑτεροθρησκεία κ.ἄ.) διά τήν σύναψιν γάμου. Ἡ ποιμαντική εὐαισθησία ἦτο ἀναγκαία ὄχι μόνον διότι ἡ βιβλική παράδοσις καθορίζει τήν σχέσιν τοῦ φυσικοῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου μετά τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί διότι ἡ ἐκκλησιαστική πρᾶξις δέν ἀποκλείει τήν πρόσληψιν ὡρισμένων περί γάμου ἀρχῶν τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ φυσικοῦ Δικαίου, αἱ ὁποῖαι προβάλλουν τόν δεσμόν τοῦ γάμου ἀνδρός καί γυναικός ὡς *''θείου τε καί ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνίαν''* (Μοδεστίνος) καί εἶναι συμβαταί πρός τήν ἀποδιδομένην ὑπό τῆς Ἐκκλησίας ἱερότητα τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου.

7. Ὑπό τάς τοσοῦτον δυσχερεῖς συγχρόνους συνθήκας διά τό μυστήριον τοῦ γάμου καί διά τόν ἱερόν θεσμόν τῆς Οἰκογενείας, οἱ ἐπίσκοποι καί οἱ ποιμένες ὀφείλουν νά ἀναπτύξουν σύντονον ἐργασίαν εἰς τόν ποιμαντικόν τομέα διά νά προστατεύσουν τούς πιστούς πατρικῶς, συμπαριστάμενοι εἰς αὐτούς, διά νά ἐνισχύσουν τήν κλονισθεῖσαν ἐλπίδα αὐτῶν ἐκ τῶν ποικίλων δυσχερειῶν, θεμελιοῦντες τόν θεσμόν τῆς Οἰκογενείας ἐπί ἀκλονήτων θεμελίων, τά ὁποῖα οὔτε ἡ βροχή, οὔτε οἱ ποταμοί, οὔτε οἱ ἄνεμοι δύνανται νά καταστρέψουν, ἀφοῦ τά θεμέλια ταῦτα εἶναι ἡ πέτρα, ἡ δέ πέτρα εἶναι ὁ Χριστός (Ματθ. 7, 25).

8. Τό τιθέμενον σήμερον ἐν τῇ κοινωνίᾳ ζήτημα εἶναι ὁ γάμος, ὁ ὁποῖος εἶναι τό κέντρον τῆς Οἰκογενείας καί ἡ Οἰκογένεια δικαιώνει τόν γάμον. Ἡ ἀσκουμένη εἰς τόν σύγχρονον κόσμον πίεσις διά τήν ἀναγνώρισιν νέων μορφῶν συμβιώσεως ἀποτελεῖ μίαν πραγματικήν ἀπειλήν διά τούς ὀρθοδόξους χριστιανούς. Ἡ κρίσις τοῦ γάμου καί τῆς οἰκογενείας εἰς διαφόρους μορφάς ἀνησυχεῖ βαθέως τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν

ὄχι μόνον ἕνεκα τῶν ἀρνητικῶν συνεπειῶν εἰς τήν δομήν τῆς κοινωνίας, ἀλλά καί ἕνεκα τῆς ἀπειλῆς διά τάς εἰδικωτέρας σχέσεις εἰς τούς κόλπους τῆς παραδοσιακῆς οἰκογενείας. Κύρια θύματα τῶν τάσεων αὐτῶν εἶναι τό ζεῦγος καί ἰδιαιτέρως τά τέκνα, διότι δυστυχῶς αὐτά ὑφίστανται συνήθως ἐκ τῆς παιδικῆς ἤδη ἡλικίας αὐτῶν τό μαρτύριον, καίτοι οὐδεμίαν ἔχουν εὐθύνην δι᾽ αὐτό.

9. Ὁ νομίμως καταγεγραμμένος *πολιτικός γάμος* μεταξύ ἀνδρός καί γυναικός δέν ἔχει μυστηριακόν χαρακτῆρα, ἀποτελεῖ πρᾶξιν συμβιώσεως κυρωθεῖσαν ὑπό τοῦ κράτους, διάφορον πρός τόν εὐλογούμενον ὑπό τοῦ Θεοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας γάμον. Τά συνάπτοντα *πολιτικόν γάμον* μέλη τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νά ἀντιμετωπίζωνται μετά ποιμαντικῆς εὐθύνης, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται διά νά κατανοήσουν τήν ἀξίαν τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καί τῶν ἐξ αὐτῶν ἀπορρεουσῶν εὐλογιῶν δι᾽ αὐτούς.

10. Ἡ Ἐκκλησία δέν ἀποδέχεται διά τά μέλη αὐτῆς *σύμφωνα συμβιώσεως* τοῦ αὐτοῦ φύλου ἤ καί πᾶσαν ἄλλην μορφήν συμβιώσεως διά τά μέλη αὐτῆς, διαφόρους τοῦ γάμου. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νά καταβάλλῃ πάσας τάς δυνατάς ποιμαντικάς προσπαθείας, ὥστε τά παρεκκλίνοντα μέλη αὐτῆς εἰς τοιαύτας μορφάς συμβιώσεως νά δυνηθοῦν νά κατανοήσουν τήν πραγματικήν ἔννοιαν τῆς μετανοίας καί τῆς ηὐλογημένης ὑπό τῆς Ἐκκλησίας ἀγάπης.

11. Αἱ βαρύταται συνέπειαι τῆς κρίσεως ταύτης ἐκφράζονται διά τῆς ἐπικινδύνου αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διαζυγίων, τῶν ἀμβλώσεων καί πολλῶν ἄλλων ἐσωτερικῶν προβλημάτων εἰς τήν οἰκογενειακήν ζωήν. Αἱ συνέπειαι αὗται εἶναι μία μεγάλη πρόκλησις διά τήν ἀποστολήν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον, διό καί οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλουν νά καταβάλλουν πᾶσαν δυνατήν προσπάθειαν διά τήν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καλεῖ ἐν ἀγάπῃ τά τέκνα αὐτῆς καί ὅλους τούς ἀνθρώπους καλῆς θελήσεως νά ὑπερασπισθοῦν τήν πιστότητα εἰς τήν ἱερότητα τῆς οἰκογενείας.

II. Κωλύματα Γάμου

1. Σχετικῶς μέ τά κωλύματα γάμου λόγῳ ἐξ αἵματος, ἐξ ἀγχιστείας, ἐξ υἱοθεσίας καί πνευματικῆς συγγενείας ἰσχύει ὅ,τι προβλέπεται ὑπό τῶν ἱερῶν κανόνων (*53 καί 54 τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς συνόδου*) καί τῆς συνῳδά τούτοις ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, ὡς αὕτη ἐφαρμόζεται σήμερον εἰς τάς κατά τόπους αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, καθορίζεται δέ καί περιγράφεται ἐν τοῖς Καταστατικοῖς Χάρταις αὐτῶν καί ταῖς σχετικαῖς συνοδικαῖς ἀποφάσεσιν αὐτῶν.

2. Περί τοῦ μή ἀμετακλήτως λυθέντος ἤ ἀκυρωθέντος γάμου καί τοῦ προϋπάρξαντος τρίτου, ἰσχύει ὅτι συνιστοῦν ἀπόλυτα κωλύματα πρός σύναψιν γάμου, συμφώνως πρός τήν κατηγορηματικῶς καταδικάζουσαν τήν διγαμίαν καί τόν τέταρτον γάμον Ὀρθοδόξον κανονικήν παράδοσιν.

3. Συμφώνως πρός τούς ἱερούς κανόνας κωλύεται κατ᾽ ἀκρίβειαν ἡ ἱερολόγησις γάμου μετά τήν μοναχικήν κουράν (καν. 16 τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς συνόδου καί 44 τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ συνόδου).

4. Ἡ ἱερωσύνη ἀποτελεῖ, συμφώνως πρός τήν ἰσχύουσαν κανονικήν παράδοσιν (κανών 3 τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ συνόδου) κώλυμα πρός σύναψιν γάμου.

5. Περί τῶν μικτῶν γάμων Ὀρθοδόξων μεθ᾽ ἑτεροδόξων καί μή Χριστιανῶν

ἤχθη εἰς τήν ἀπόφασιν, ὅπως

i. ὁ γάμος Ὀρθοδόξων μεθ᾽ ἑτεροδόξων κωλύεται κατά κανονικήν ἀκρίβειαν, μή δυνάμενος νά εὐλογηθῇ (κανών 72 τῆς Πενθέκτης ἐν Τρούλλῳ συνόδου) δυνάμενος ὅμως νά εὐλογηθῇ κατά συγκατάβασιν καί διά φιλανθρωπίαν, ὑπό τόν ρητόν ὅρον ὅτι τά ἐκ τοῦ γάμου τούτου τέκνα θέλουν βαπτισθῆ καί ἀναπτυχθῆ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

ii. ὁ γάμος Ὀρθοδόξων μετά μή χριστιανῶν κωλύεται ἀπολύτως κατά κανονικήν ἀκρίβειαν.

6. Ἡ κατά τήν ἐφαρμογήν τῆς περί κωλυμάτων γάμου ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως πρᾶξις δέον νά λαμβάνῃ ὑπ᾽ ὄψιν καί τάς διατάξεις τῆς ἑκασταχοῦ σχετικῆς κρατικῆς νομοθεσίας, ἄνευ ὑπερβάσεως τῶν ὁρίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας.

7. Ἡ ἐφαρμογή τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας σχετικῶς ὀφείλει νά ἀντιμετωπίζηται ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἑκάστης αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, συμφώνως πρός τάς ἀρχάς τῶν ἱερῶν κανόνων, ἐν τῷ πνεύματι τῆς ποιμαντικῆς διακρίσεως, ἐπί τῷ σκοπῷ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου.

Σαμπεζύ, 27 Ἰανουαρίου 2016

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος, Πρόεδρος
† ὁ Μητροπολίτης Γέρων Λεοντοπόλεως Γαβριήλ
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Θεοδώρου Β')
† ὁ Μητροπολίτης Ἰσαάκ
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἰωάννου Γ')
† ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίνης Ἀρίσταρχος
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοφίλου Γ')
† ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωθιερεύς Νικόλαος Μπαλασώφ
(ἐκ προσώπου τοῦ Πατριάρχου Μόσχας Κυρίλλου)
† ὁ Σερβίας Εἰρηναῖος
† ὁ Ρουμανίας Δανιήλ
† ὁ Βουλγαρίας Νεόφυτος
† ὁ Γεωργίας Ἠλίας Β'
† ὁ Νέας Ἰουστινιανῆς καί πάσης Κύπρου Χρυσόστομος Β'
† ὁ Μητροπολίτης Ἠλείας Γερμανός
(ἐκ προσώπου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος Ἱερωνύμου Β')
† ὁ Ἐπίσκοπος Σιεματίτσε Γεώργιος
(ἐκ προσώπου τοῦ Μητροπολίτου Βαρσοβίας καί πάσης Πολωνίας Σάββα)
† ὁ Τιράννων καί πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος
† ὁ Πρέσωφ καί πάσης Τσεχίας καί Σλοβακίας Ραστισλάβ